

19: 33	18: 20
19: 35	18: 35
19: 35	18: 26
19: 35	18: 37

ירושלים
ת"א
חיפה
באר שבע

איילון של צהרון

פרשת "ויקרא"

שואלים חז"ל, מדוע כתוב אל"ף זעירא במילה "ויקרא"? ועונה בעל הטורים: משום שבענוותנותו הרבה לא רצה משה לכתוב אלא "ויקר", כפי שנאמר אצל בלעם "ויקרא ה' אל-בלעם, ויָשֶׁם דָּבָר בְּפִיו" (במדבר, כ"ג, ט"ז) - כאילו לא נראה אליו ה' אלא במקרה, ואמר לו הקב"ה לכתוב באל"ף, מפני שלשון "ויקרא" מראה על מדרגה גבוהה יותר בנבואה - על פנייה מכוונת מצד הקב"ה, לכן נאלץ משה רבנו להסכים, אבל מרוב ענוותנותו כתב אל"ף זעירא.

על דרגה כה גבוה של ענווה, צניעות ותמימות, מדבר הסיפור הבא:

תלמיד אשר אובחנה אצלו מחלה שסכנה את חייו, בא לפני רבו ה"חפץ חיים" בראדן כדי לבקש ברכה. הרופאים כבר אמרו לתלמיד ולמשפחתו שאינם יודעים מזוור למחלתו, ועם כל יום נוסף שחלף איבדו הקרובים תקוה. ה"חפץ חיים" הקשיב לתלמיד הצעיר ואמר לו שיתן לו עצה בתנאי שלעולם לא יספר על כך לאיש.

התלמיד הסכים מיד, וה"חפץ חיים" הפנה אותו לתלמיד חכם מסוים המתגורר בעיירה קטנה. "ספר לו על מצבך ובקש ממנו ברכה", אמר ה"חפץ חיים", "הוא יתן לך ברכה ובעזרת ה' יתברך אתה תחלים." הצעיר שמע בקול רבו ופנה מיד לאותו תלמיד חכם, ואכן תוך תקופה קצרה ובאופן לא יאומן הוא החלים. הוא המשיך בלימודיו בשיבה, ובסופו של דבר עקר מראדן והקים משפחה, וכפי שהודרך, מעולם לא סיפר לאיש אודות מאורעות אלה.

אחרי למעלה מעשרים שנה חלתה גיסתו של אותו תלמיד במחלה מסתורית ל"ע, ועד מהרה התברר לו שהיא סובלת מאותה מחלה שהוא סבל ממנה בעבר. אשתו, שזוכרה שבעבר דיבר על מחלה מסתורית שסבל ממנה, ניסתה בכל כוחה לדבר על לב בעלה, בתקוה שסודו יעזור להציל את חיי אחותה, אך הוא התחמק וסירב לדבר, וככל שניסה לערפל את דבריו - הלחץ עליו מצד אשתו ומצד גיסתו לגלות את אשר קרה לו, ואיך נרפא רק גבר. הוא הסביר להן שזהו סוד שנבצר ממנו לגלותו, אך הן עמדו בשלחן. לבסוף נחלשה התנגדותו ובלביו עלתה מחשבה, שאחרי כל כך הרבה שנים שהוא כבר מילא אחר אזהרתו של ה"חפץ חיים", יכול הוא לגלות ולספר לאשתו את אשר קרה לו. וכך היה. הוא סיפר על הופעתו לפני רבו ועל עצתו של הצדיק ללכת אל תלמיד חכם מסוים בעיירה קטנה הרחוקה מראדן.

אשתו וגיסתו נתמלאו תקוה אולי תהא זו גם דרך הצלתם. אולם, זמן קצר לאחר מכן החל הוא עצמו להרגיש רע. הוא נבהל מאד ואמר לאשתו שעליו לנסוע מיד אל ה"חפץ חיים". הוא עשה את הדרך הארוכה בחזרה לראדן אל ה"חפץ חיים" שהיה אז זקן וחלש. ה"חפץ חיים" זכר את פגישתם הישנה והקשיב בשקט לסיפורו של האיש, ואז אמר בשקט ולאט:

"הלואי ויכולתי לעזור לך, אך מה אוכל לעשות? כשהינה לך המחלה הראשונה, הייתי צעיר וצמתי ארבעים יום עבורך כדי שתתרא, היום אני כבר זקן מדי ואינני יכול לצום כמו אז".

והסיפור מבהיל: לא רק ש"החפץ חיים" צם במשך ארבעים יום עבור תלמיד אחד, אלא שהעמיד את הדברים בצורה כזו ש"רָאָה כאילו הודות לברכתו של תלמיד חכם אחר הוא נרפא ממחלתו.

כותב המדרש בפרשתנו (תנחומא ויקרא ג'):

"כל מי שרודף אחר שררה, שררה בורחת ממנו. וכל מי שבורח משררה, שררה רודפת אחריו. שאול ברך מן השררה; כשאמרו לו דבר המלוכה, אמר להם: איני ראוי למלוכה, אלא שאלו באורים ותומים אם אני ראוי. ואם לאו, הניחו אותי. מיד: 'וישָׁאֲלוּ-עוֹד, בַּה'' מִיד הַחֲבִיא אֶת עֲצֻמוֹ עַד שִׁישְׂאָלוּ בְּאוּרִים וְתוֹמִים.' וַיֹּאמֶר ה', הִנֵּה-הוּא נִחְבָּא אֶל-הַפְּלִים." (ש"א י', כ"ב) והשררה רודפת אחריו, שנאמר: "הֲרָאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר-בּוֹ ה', כִּי אֵין קְמָהוּ, בְּכָל-הַעָם; " (ש"א, י' כ"ד). "וממשיך המדרש: "ומשה ברח מן השררה. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא, 'וְעִתָּה לְכָה, וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל-פְּרַעֲזָה; " (שמות ג', יז), השיב לו משה: "בִּי אֲדֹנָי; שְׁלַח-נָא, בְּיַד-תִּשְׁלַח." (שם ד', י"ג). אמר רבי לוי, שבעה ימים היה הקב"ה מפתה למשה בסנה לשלחו. והוא משיבו, שלח נא ביד תשלח.

אמר לו הקדוש ברוך הוא: חייך שסופך לילך! כיון שהלך ואמר: "פה-אָמַר ה', אֶלְקֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁלַח אֶת-עַמִּי, וַיִּחַגּוּ לִי בְּמִדְבָּר. " (שם ה', א'), ואמר אותו רשע, "מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקוֹלוֹ" (שם, ה', ב'). התחיל משה ואומר: אני כבר עשיתי שליחותי. הלך וישב לו. אמר לו הקדוש ברוך הוא, ישבת לך, "בֹּא דַבֵּר, אֶל-פְּרַעֲזָה מֶלֶךְ מִצְרָיִם" (שם ו', י"א). וכן על כל דבור ודבור, "לֵךְ אֶל-פְּרַעֲזָה" (שם ז', ט"ו), "הֲשָׁפַם בְּבִקְרָה וְהִתְנַצַּב לִפְנֵי פְרַעֲזָה" (שם ח', ט"ז), ללמדך שהיה בורח מן השררה.

לסוף הוציאם ממצרים, וקרע להם את היס, והביאם אל המדבר, והוריד להם את המן, והעלה להם את הבאר, והגזי להם את השלו, ועשה את המשכן, ואמר, מכאן ואילך מה יש לי לעשות. עמד וישב לו. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך, יש לי מלאכה גדולה מכל מה שעשית. יש לך ללמד לישראל טומאה וטהרה, להזהירן היאך יהיו מקריבין בני קרבן לפני, שנאמר:

"וַיִּקְרָא, אֶל-מֹשֶׁה; וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו, מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, אֲדַם כִּי-יִקְרִיב מִמֶּם קָרְבָּן,...." (ויקרא, א', א"ב-ב')

משה ברח מן השררה והיא רדפה אחריו, ועל כך נאמר:

"וְגַאֲתָ אֲדָם, תִּשְׁפִּילֶנּוּ; וּשְׁפַל-רוּחַ, יִתְמַךְ כְּבוֹד" (משלי כ"ט, כ"ג).

אבל לא רק משה: מתועד במגילת אסתר, שקודם הכתרתה של אסתר למלכה תחת ושתי, אסר עליה מרדכי לספר מה מוצאיה ומה משפחתה: "לֹא-הִגִּידָה אֶסְתֵּר, אֶת-עֲמָהָ וְאֶת-מוֹלְדֹתָהּ: כִּי מְרֻדְכִי צָוָה עָלֶיהָ, אֲשֶׁר לֹא-תִגִּיד." (אסתר ב', י').

לפני בחירתה ניחא. אבל גם לאחר שנבחרה למלכה נכתב: "אֵין אֶסְתֵּר, מְגִידַת מוֹלְדֹתָהּ וְאֶת-עֲמָהָ, כְּאֲשֶׁר צָוָה עָלֶיהָ, מְרֻדְכִי; וְאֶת-מֵאֲמָר מְרֻדְכִי אֶסְתֵּר עֲשָׂה, כְּאֲשֶׁר הִיָּתָה בְּאֲמֶנָה אֲתוֹ." ונשאלת השאלה מדוע? עונה על כך המדרש (ילקוט שמעוני אסתר ב'): "כי מרדכי ציוה עליה אשר לא תגיד. שהיה בורח מן הגדולה. שהיה המלך אומר לאסתר: בת מי את, אצל מי גדלת, ואעשה אותם גדולים מלכים ושלטונים. אמר לו הקב"ה: אתה בורח מן הגדולה חייך שאני מגדלך."

ולעומתם (במדבר רבה, כ"ב): "שני עשירים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאומות העולם, קורח מישראל והמן מאומות העולם, ושניהם נאבדו מן עולם". שניהם רדפו אחר הכבוד, האחד לא שעה לתחינת "רַב-לְכָם, בְּנֵי לֵוִי." (במדבר, ט"ז, ז'), והאחר לא הסתפק בכריעת המונים לרגליו: "וַיִּכְלֶ-זֶה, אֵינְנוּ שׁוֹה לִי: כְּכָל-עַתָּה, אֲשֶׁר אָנִי רֹאֶה אֶת-מְרֻדְכִי הַיְהוּדִי-יוֹשֵׁב, בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ." (אסתר, ה', י"ג). וסופם ידוע, זה נבלע באדמה, וזה נתלה ברום חמישים אמה.

ללמדנו כלשון הגמרא (עירובין, י"ג, ע"ב): "שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו וכל המגביה עצמו הקב"ה משפילו, כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו, וכל הדוחק את השעה, שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני שעה, שעה עומדת לו" - ישתדל האדם בכל כוחו לדעת לעצור ולחכות לדברים המגיעים לו בעתו ובזמנו, הזחירות והחוצפה מביאים את כל החורבנות וההרס על חיי האדם. ולקח זה תקף בכל דור ולגבי כל אחד, בכל תחום בחייו.

תם ספר שמות - ספר הגאולה, והננו עומדים בשערי ספר ויקרא, ספר הטהרה והקרבנות, ספר העבודה העצמית.

ספר "ויקרא" שונה במהותו משאר חומשי התורה. הוא ספר הלכה הדין בהרחבה במצוות הקרבנות, בחוקי הטהרה, ובדרך המובילה אל הקדושה האלוהית.

המצוות הראשונות בספר זה מדברות על מעשה הקרבנות.

"אֲדָם כִּי-יִקְרִיב מִמֶּם קָרְבָּן, לַה'--מִן-הַבְּהֵמָה, מִן-הַבְּקָר וּמִן-הַצֹּאן, תִּקְרִיבוּ, אֶת-קָרְבָּנְכֶם." (א', ב')

בפרשת השבוע, מופיע תיאור ארוך ומפורט ביותר, של אופן הקרבת הקרבנות בבית המקדש - שרפת אברי הגוף של בעלי החיים המוקרבים, הקזת דמם על המזבח, הפשטת העור מעל בשרם וכד'. ויש שישאל השואל המודרני: כלום זו באמת הדרך הראויה להתקרב לאלוקים?! על ידי שחיטת כבשים!?

ובכן, מסבירים חכמים, שהאדם מתקרב אל האלוקים תוך כדי התמודדות קשה ומתמדת עם הכוחות המנוגדים, הסוערים בלבו. כל שלב של התגברות על אינסטינקטים ועל יצרים אלו, באמצעות עשיית הטוב, הצדק, היושר ומעריך המצוות כולו - מוסיף נדבך של שלמות ושל אחדות לאישיותנו.

כל אדם מורכב משני חלקים - מהגוף הפיזי שלו ומהנשמה הרוחנית שלו. כל אחד מהחלקים הללו שואף להתקיים ולקבל את הימיון הראוי לו, אך כל אחד מהם משיג את 'מזונו' בדרכים שונות לגמרי; הגוף מחפש אחר נוחות פיזית וסיפוקים מיידים: מזון, שינה, עושר וכבוד. הנשמה מחפשת אחר תענוגות נצחיים ובעלי טווח ארוך יותר, כגון משמעות, מעשים טובים וקרבה לקב"ה. אנחנו יודעים שכשהאדם מקיים מצוות, לומד תורה ומתעלה - הוא מחזק את החלק הרוחני שבו. אבל כאשר הוא חוטא, הריהו מתנתק מרוחניות, משפיל עצמו, מטמא את נשמתו, מחזק את החלק הגשמי, והופך ל"בהמה" בצורת אדם. וכמאמר חז"ל: "רשעים, דומים לחיות שביער" (בבא מציעא). מטרתן של מצוות התורה היא, לכוון אותנו אל עבר "ההנאות הרוחניות" של הנשמה שלנו. ולכן, כאשר היצר לסיפוק עודף של צרכי הגוף מצליח להשתלט עלינו, התוצאה היא התרחקות משמעותית מעולם המצוות והתורה. הדרך לתיקון הטעות הזו, היא להקריב קרבן בבית המקדש! אדם שחלה בו נסיגה מעולם המצוות, עושה צעד קדימה ומכריז: "טעיתי ואני מצטער על הנזק שנגרם עקב כך לנשמה שלי. החלק הגופני, היצרי (החיתית) שבי השתלט עלי!"

אם כן, הקרבנות באים לבטא הכנעה וכפיפות קומה. אם כך יביאום, יעוררו רחמים והתרצות, יגרמו קרבה ומאור פנים ויכפרו על כל עוונותינו. ואמר הרב רא"ם הכהן: "הענוה האמיתית איננה אפסות האדם, אלא הכרת היחס הנכון בינו לבין האינסוף... (אדם זה) מבין את מקומו האמיתי בעולם, ואיננו בא להכחיש את הנוכחות האלוקית בעולם... אדם אינו נדרש לבטל את עצמיותו וכוחותיו אלא להכיר בכך שהם ניתנו לו מאת הקב"ה ככלים למילוי שליחותו בעולם".

בזמננו, התפילות הן במקום הקרבנות. שעת התפילה צריכה להיות שעת הכנעה, שעה של הכרה בגדלות הקב"ה, המאזין ומקשיב לתפילתם ולחשם של המתפללים אליו באמת, ממעמקי ליבם.

אחד מהקורבנות שעליהם מצווה התורה בפרשתנו הוא קרבן עולה:

"אם-עלה קרבנו מן-הבקר, זכר תמים יקריבנו; אל-פתח אהל מועד, יקריב אתו, לרצונו, לפני ה'." (א', ג')

קורבן עולה בא מפרים (בקר), כבשים או עזים (צאן) ממין זכר, או שניתן להביאו מן העוף - תור בוגר או גוזל של יונה, זכרים או נקבות.

לפי הדעה המקובלת, הקורבן נקרא "עולה", משום שבניגוד לכל שאר הקורבנות - בשר העולה עולה כליל ונשרף באש על המזבח, ואין בו חלקים שנאכלים לכהנים או לבעלי הקורבן. במדרשים מובא פירוש אחר לשם "עולה" - מלשון "וְהֶעֱלָה, על-רוחֶם--הָיוּ, לא תִהְיֶה" (יחזקאל כ, לב) - פסוק המדבר על מחשבתם של בני ישראל שלא לקיים את מצוות התורה, ומכאן שהעולה מכפרת על מחשבת הלב.

בהקשר זה של קרבן העולה, מובא בזוהר הק' בפרשתנו סיפור שיש בו חיזוק עצום להוגי התורה, שידעו עד כמה מזדכך האדם מכוח עסקו בתורה והמדרגות הרמות להן הוא זוכה מכוח קדושתה.

התנא האלוקי רשב"י מביא בזוהר הקדוש כמה וכמה מסודות התורה שנאמרו מפי אחד הנקרא "יהודה אחר". מי היה אותו "יהודה אחר" ומה הביאו לידי התעלותו שיהיה כאחד הגדולים, וזכה שנתגלו לו כמה וכמה סתרי תורה? וע"ש מה נקרא אחר? על זה מביא רשב"י בזוהר הקדוש בפרשה זו סיפור נורא: יהודה זה היה עשיר נכבד מאוד, פעם אירע מקרה ונפל הרהור רעה במחשבתו של אותו יהודה, וכיון שכן נתחייב להביא קרבן עולה, הבאה על חטא ההרהור, ומאחר ונאמר בתורה שביכולתו להביא קרבן זה מן העוף, הביא יהודה קרבנו מן העוף, אך הכהן בראותו מי הוא המביא את הקרבן לא רצה להקריבו, באמרו כי אכן ישנה אפשרות מן התורה להביא קרבן זה מן העוף, אך זהו רק לעני, אבל על עשיר כיהודה מוטל להביא קרבן שמן מן הבקר, ואי אפשר לו להתכפר בעולת העוף.

העשיר שראה שמסרב הכהן להקריב את קרבנו, נתמלא בצער גדול, ושב לביתו כלעומת שבא בפחי נפש. מצאו אחיו וראהו מיצר. שאלו לפשר עצבותו, וסיפר לו העשיר את כל אשר קראו, ואת ענין הקרבן שהביא

ולא רצה הכהן להקריבו. כששמעו את כל זאת, דיבר על לבו, והסבירו כי אכן הצדק עם הכהן, וכי זהו דינו של העשיר שעליו להביא דוקא בן הבקר, ולא התיר הכתוב להביא מן העוף אלא לעני. כיון ששמע זאת והבין שזהו חובתו, נתרצה להביא מן הבקר, ואמר שמאחר ורואה שמחשבה בלתי רצויה דינה חמור ועלולה גבוה מאוד, עד שמצריכה להביא עליה קרבן מן הבקר, לכן נודר הוא נדר שמעתה יהיה זהיר למאוד לבל להרהר בשום מחשבה שאינה לרצון לפני השי"ת, אך מאחר וידע שהיא קבלה קשה מאוד, כי מבלי שיהיה ממוחל בתורה ודאי תתגבר בו רוח השטות המתעורר בלבבות הפנויים מן החכמה, והוא הרי היה עשיר שטרוד היה כל היום בנכסיו המרובים, (ולא בחכמה) לכן קבע עם אחיו שילמדו שניהם תורה מחצות הלילה עד אור הבוקר, ושאר שעות היום יעסוק במשא ומתן, ואכן קיימו מה שקבלו עליהם, וכך נמשך הדבר עד שזכו ללמוד יחד כל התורה כולה.

ויהי היום, מצא יהודה את רבי יוסף סבא, שהיה רבו שהדריכו מנעוריו בענייני חובת האדם לבוראו, ויגער בו רבו ואמר לו, מה זאת שהנך מבלה את רוב שעות היממה בענייני חיי שעה במקום לעסוק בענייני חיי עולם!! שמע יהודה לתוכחת רבו, ועל אתר החליט ליטול מחצית מרכושו ולחלקם לעניים, ואת המחצית השניה העביר לידי אנשים העוסקים במקח וממכר כדי שיתמקחו עם מעותיו ויתחלקו עמו ברווחים. ומאז הקדיש את כל יומו לתורה ועבודת השי"ת.

לימים נתעלה רבי יהודה למאוד ונעשה אדם גדול בתורה, והיו קוראים אותו "יהודה אחר" כלומר, אין זה אותו יהודה שהיה מקודם, כי מתחילה היה בעל בעמיו, אך לבסוף נתעלה למאוד, וזכה להשיג השגות גדולות וסודות התורה המתגלים רק לצדיקים, וזכה שרשב"י מביא את השגותיו הקדושים בספר הזוהר הק'.

רבי יהודה הסביר שמה שראה לנכון לחלק מחצית מרכושו לעניים, הוא כי עצם מציאות העני בעולם, הוא שהביאו לידי מדרגותיו הרמות, כי לולא זאת לא היה חילוק בין קרבן עני לעשיר, והיה מביא את המוטל עליו והיה הכהן מקריבו, ושוב היה חוזר לשגרת חייו.

אך מאחר שהיה חילוק, ודבר זה הביא להשתלשלות הדבר ולמעלתו הרמה, הכיר טובה לעניים ופיזר מעותיו בעבורם.

וניתן ללמוד ממעשה ב' דברים:

הראשון: כמה חמורה היא מחשבה אחת שאינה לרצון השי"ת, עד שמי שהיכולת בידו הוצרך להביא בעבורה קרבן שמן.

השני: על הכוחות הטמונים באדם, ועד להיכן יכול הוא להגיע ולהתעלות בכוח לימוד התורה, כי התורה היא המרוממת ומזככת את האדם.

ועוד בהקשר זה של היכולת הטמונה באדם:

מסופר על רבי יצחק אלחנן ספקטור, שהיה הדיין הגדול של קובנה ומנהיג יהדות מזרח אירופה.

בבחרותו למד חמש שנים בישיבה והיה תלמיד ממוצע. החליט רבי יצחק לעזוב ולחזור לביתו על מנת לסייע בפרנסת המשפחה.

בלילה האחרון בישיבה חלם כי הוא נפטר ועומד בתור לבית דין של מעלה. הוא שמע בת קול שאומרת "יצחק אלחנן" שמאלה - לגיהנום. נזעק רבי אלחנן ושאל: "מדוע?! הרי הייתי יהודי כשר!!"

בת הקול הכריזה ואמרה: "אתה רצחתי!"

"את מי?" שאל רבי יצחק אלחנן. השיבה לו בת הקול: "אתה רצחתי את רבן של כל בני הגולה, את רבי יצחק אלחנן ספקטור!"

לאחר שהתעורר משנתו החליט לשהות עוד שנה בישיבה. בשנה זו נבקעו בפניו כל מעיינות החכמה והוא המשיך וגדל עד שנהיה גדול הדור...

הדיבר השישי בעשרת הדברות הוא "לא תרצח".

את המצווה הזו תודה לאל כולנו מקיימים, לא רצחנו אף אדם... חוץ...

מאת עצמנו...

לעיתים אנו בידינו "הורגים" את שאיפותנו שלנו, ממיתים את הכוחות שבנו, לא מנצלים את מה שטמון בנו. בסופו של תהליך כשנגיע לבית דין של מעלה יאמרו לנו:

"עברת על לא תרצח! רצחתי את עצמך! היית צריך להיות ברמה גבוהה יותר, בפסגת ההר, היום אתה בקושי בראש גבעה קטנה..."

כדי שלא "נהרוג" את עצמנו, עוד היום נפתח דף חדש, נרים את עצמנו מעלה, לא נכניס עצמנו לדכדוך, נתחשל, לא נתעצל, נקיים עוד מצווה, נקבע עוד זמן ללימוד, ננצל את הכוחות הטמונים בנו, ויש בנו כוחות גדולים. אז, כשנעשה כל זאת, נוכל להמתין בתור לבית דין של מעלה כשברקע יקראו לנו לפנות ימינה... אל שערי גן עדן...

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.